

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Possessive constructions in Tongugbe, an Ewe dialect

Kpoglu, P.D.

Citation

Kpoglu, P. D. (2019, February 28). *Possessive constructions in Tongugbe, an Ewe dialect*. LOT dissertation series. LOT, Utrecht. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/69313>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/69313>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/69313> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Kpoglu, P.D.

Title: Possessive constructions in Tongugbe, an Ewe dialect

Issue Date: 2019-02-28

Ènūgòmekùkúú kíyíé kù lé nūtónyényé lè Tòṅúgbè mè ṅú. Lè dò yíé mèé, mífò nú tsó nyàkòsòkòsò vòvòvòwó kplí wó gòmèsèsèsò ṅú. Ékamá vò mègbéé, ènūgòmekùkúú fò nú tsó kàdódó kíyíé lè nūtónyényé, nàné wó tẹfẹ álé nònó kplí nàné wó ányí nònó gbàdza ṅú. Kpélẹṅú lá, èdò yíé nyé Tòṅúgbè ṅútísé núnúyá gbàto. Mímá dòó lé tá wó àmè àdé mè.

Ètá gbāátò fò nú tsó Tòṅúgbè gbèḍḍíwó, wó nyàtùtùdòsésò kplí wó nyàgbèṅútísésò ṅú. Míkpró bé Tòṅúgbè gbèḍḍíwó sò kplí Èvègbè gbètagbé búbùwó tò. Tó gbó bé núsòsò kíyíé lé há lá, vòvòtòtó álé lè Tòṅúgbè ḍḍḍḍáwó kplí Èvègbè gbètagbé màmléás tò dómé. ḍḍḍḍá kíyíé tútútú ṅú vòvòtòtòsò kù láé nyé ḍḍḍḍá gbèdòmèsítò. Lè nyàtùtùdò nyàwó gómè lá, mílé ṅkú lé àtsà ètò álé kíyíésò lè Tòṅúgbè mè ṅú: nyàtòtrógbí, nyàfòfòkpé kplí nyàkúítétré.

Lè Tòṅúgbè nyàgbèṅútísésò gómé lá, míkpró bé Tòṅúgbè wó ṅkónyá kplí dòwonya kòsòkòsò nyíḍòkpésò sò kplí Èvègbè gbètagbé búbùwó nyíḍòkpésò. Lè ékíyíé ta lá, mídà sùsù lé nyàhàwó dzí. Ènyàhá kíyíésò ṅú mílé ṅkú láé nyé ṅkónyáás, gbètètélényàdzínyaás, ṅkonyàtẹfénònyaás, àsítónūdízínyaás kplí asífíénúnnyaás. Míté gbè lè dzí bé nyàhàás fié bé Tòṅúgbéé, Èvègbè gbètagbé wònyé kóṅ.

Ètá vèliá nyé èkàdódó kíyíé lè àkpā gbāátò kplí àkpā màmléás dómé. Lè gíyíéé, míḍè ètónyényé gómè.

Èdòó tá tólíá ná nùtsòtso le nūtónyényé ṅkonyakòsòkòsòsò ṅú. Lè àkpā kíyíé mè lá, mídzè àgbàgbā bé míáté ṅú ádé dzèsí ènū yíé fiéé nūtónyényé ṅkonyakòsòkòsòsò bé nònòmè. Mídé dzèsí nūtónyényé ṅkonyakòsòkòsòsò wó àmèvè fòmevíí : ékíyíésò mè nyàkúí lè, kplí ékíyíésò mè nyàkúí mé lè. Nūtónyényé ṅkonyakòsòkòsò kíyíésò mè nyàkúí lè gòmèé nyé bé èmò lè ènūtó kplí ènūndàmèsíé dómé. Nūtónyényé ṅkonyakòsòkòsò kíyíé mè nyàkúí mé lè gòmèé nyé bé èmò áléké mélè ènūtó kplí ènūndàmèsíé dómé. Yétá, lè kpólẹṅú mèé, álé míbùú míé dziláó ṅúí, mèsò kplí álé míbùú ènū búbùwó hàbè èkplí ṅú nènè.

Èdòó tá nèliá fò nú tsó nūtónyényé dòwonyakòsòkòsòsò ṅú. Mígbìò bé nūtónyényé dòwonyakòsòkòsò wó àmè èvè tṅgbè yé lè Tòṅúgbè mè. Gbāátòé nyé ékíyíésò gblòsò àmè wó nūtónyényé hàbè **èkplí nyé Kòfí tò**. Èvèliáé nyé ékíyíésò fòó nu tsó nàné wó àmè sí nònò ṅú, hàbè **èkplí lè Kòfí sí**. Lè nyàkòsòkòsò èvèliá kíyíésò mèé, ènyaás hàbè **àsí, ṅú, dómé, dzí, gbó**, nòó nyàgbèkòsòkòsòsò mè. Kè dèé, nyàkòsòkòsò kíyíésò mè **àsí** lèé, wóó mízáá lè Tòṅúgbè mè wú. Wòwò álié, né **àsí** nyá lè nyàgbèkòsòkòsò kíyíésò mè kòà,

dòwònyá aláós habē **ká**, sù kplí **dó** té d̀lìé tēfēndòwònyá kíyíé nòò nyàgbékòsòkòsòó mè.

Ètá àtòliá hā lé ñkú lé nūtónyényé dòwònyakòsòkòsòó búbuwó ñú. Lè dòwònyakòsòkòsòó kíyíéó mèé, ènyàkúí kíyíé nyé **ná** tóó àsī ènūtó. Ké zì gèdē d́éé, mí d̀ìē enūtóó kplí wó àsífíényá d́á. Né mí mé d́éé lá wòè, ké ékamá mí té d̀lìé ènūtóó kplí d̀òkóénya. Kpé lé ékamá ñúí, né èdòwònyáá nyé sèsèlèlámènyá alá habē **vèvè** nènéé, ké àmèñútínúó kíyíé nyé ènūndàmèsíé nyéé núwòlálá, yé nūtó nyéé àlòdólálá. Nòndòmè vòndòvò kíyíéó lè nyàgbékòsòkòsòó kíyíé sí wòé bé wó gòmèsèsèó tóó vòndò ví.

Èdòó tá màmlèto fò nú tsó èkàdódó kíyíé lè nūtónyényé nyàgbékòsòkòsòó, kplí nyàgbékòsòkòsòó kíyíéó fòó nú tsó nàné wó tēfē alá nòndó kplí nàné wó ányí nòndó gbàdzà ñú. Míkpo bé nyàgbékòsòkòsòó kíyíéó dó ha lé tēfē wó àmè vè àlè. Gbā lá, wó kátā wózàá nòfēndòndó dòwònyá kíyíé nyé **lè**. Èvèliá lá, nyàkúí kíyíé nyé **ná** fiéé ènūtó. Mídé dzèsíí lé ènúwùwúó bé nyàgbékòsòkòsòó wó àmè ètò kíyíéó tó vòndò nē wó nòéó.